

MINISTRI KÄSKKIRI

09.12.2024 nr 8-1/8625-1

**Justiitsministri 08. juuni 2023. a käskkirja nr 46
„Toetuse andmise ja kasutamise tingimuste ja korra kehtestamine
noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamiseks“
muutmine**

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4, Vabariigi Valitsuse seaduse § 49 lõike 1 punkti 3 ja § 52 lõike 1 ning Vabariigi Valitsuse 23.12.1996 määrusega nr 319 „Justiitsministeeriumi põhimääruse kinnitamine“ kinnitatud „Justiitsministeeriumi põhimäärus“ punkti 19 alusel:

1. Muudan ministri 08. juuni 2023. a käskkirja nr 46 „Noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamine“ (edaspidi nimetatud „käskkiri“) järgmiselt:
 - 1.1. Käskkirja punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„1. Kehtestan toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja korra „Noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamiseks“ (lisa 1) koos projekti eeldatava eelarvega (lisa 2).“.
 - 1.2. Käskkirja lisa punkt 1.1.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt muudatus alla joonitud):
„1.1.4. TAT on seotud „Riigi eelarvestrateegia 2025–2028“ (tegevuspõhise riigieelarve raamistik, edaspidi *TERE raamistik*) Justiitsministeeriumi programmi 2025-2028 tegevusega „Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus“, mille eesmärk muu hulgas on kriminaaljustiitsüsteemi tõhusus, inimesekesksus ja ohvrisõbralikkus ning mille üks tegevusi on õigussüsteemi vaatevälja sattunud noorte kuritegevuse ennetamine, mis aitab vältida püsiva rikkumiskäitumisega täiskasvanute tekkimist.“.
 - 1.3. Käskkirja lisa punkt 4 esimese lõigu alapunkti 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):
„4) kriminaaljustiitsüsteemi, koostöö ja spetsialistide arendamine.“;
 - 1.4. Käskkirja lisa punkt 4 teise lõigu alapunkti 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):
„4) tegevuste hindamine ja uuringud.“;
 - 1.5. Käskkirja lisa punkt 4.1.4 alapunkti h) muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):
„h) noor, kelle suhtes on prokuratuur või kohus lõpetanud kriminaalmenetluse KrMS-i §-de 201, 202, 203 või 203¹ alusel;“.
 - 1.6. Käskkirja lisa punkti 4.2.1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„**4.2.1. Tegevuse eesmärk**
Tegevuse eesmärk on pakkuda õigusrikkumistaustaga noorele töõharjutust soodustades sellega noorte tööhõivet, iseseisvat toimetulekut, töötamisega harjumist, rehabiliteerimise võimalust ja õiguskuulekat käitumist.“.
 - 1.7. Käskkirja lisa punkti 4.2.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„**4.2.2. Tegevuse kirjeldus**
Tegevuse tulemusel töötatakse välja innovaatilised ideed ja lahendused, mis arvestavad erinevate õigusrikkumistaustaga noorte eripärasid ning lihtsustavad ja kiirendavad neil töö

leidmist nii vanglas, kriminaalhoolduses kui ka hiljem ühiskonnas. Vanglas keskendutakse kinnipeetavate tööga hõivamisele, millega tekitatakse tööharjumust. Lihtsustamaks õigusrikkumistaustaga noore võimalusi end rehabiliteerida ja tööd leida, muudetakse üldkasuliku töö tegemise põhimõtteid, et tehtav töö on noorele kasulik kogemus ning panustab tagasi ühiskonda. Sekkumisena võidakse kasutada ka mitmesuguseid koostöövorme, koolitustegevust, infotehnoloogilisi rakendusi ning muid sobivaid vahendeid ja võimalusi.“

- 1.8. Käskkirja lisa punkti 4.2.3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„4.2.3. Tegevuse tulemus
Tegevuse tulemusel on õigusrikkumistaustaga noorel tööturule sisenemiseks ja seal püsimiseks vajalik tööharjumus ning enda teo heastamiseks kaasaegsemad rehabiliteerimise võimalused.“
- 1.9. Käskkirja lisa punkt 4.2.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„4.2.4. Tegevuse sihtrühm
Sihtrühma kuulub 14–29aastane õigusrikkumistaustaga noor, kes on sekkumisega nõus ja kes vastab ühele järgmistest tingimustest:
a) on süüdimõistetu ja kannab vanglakaristust;
b) on vahistatu;
c) kriminaalhooldusalune, kellele on määratud käitumiskontroll;
d) kohtu poolt karistusest tingimisi vabastatud (KarS-i § 73–74);
e) vangistuse asemel on määratud muu karistus (KarS-i § 69) või kellele on kohaldatud alaealisele või noorele täiskasvanule kohaldatavat mõjutusvahendit (KarS-i § 87);
f) noor, kelle suhtes on prokuratuur või kohus lõpetanud kriminaalmenetluse KrMS-i §-de 201 või 202 alusel.
- Sihtrühma kuuluvad veel vanglateenistus, Vanglate Ettevõtluskeskus, ettevõtted, tööandjad, vabaühendused, kutsekoolid ja kõrgharidusasutused, innovatsiooni valdkonnas tegusevad isikud ja organisatsioonid ning Eesti Töötukassa.“
- 1.10. Käskkirja lisa punkti 4.2 täiendatakse punktiga 4.2.5 järgmises sõnastuses:
„4.2.5. Tegevuse partner
Tegevuse partner on Tallinna Vangla, kus tegevusi viib ellu kriminaalhoolduse arenduse osakond.
- Elluviija sõlmib partneriga lepingu, milles määratakse partneri õigused ja kohustused ning vastutus ja aruandluskord projekti elluviimisel.“
- 1.11. Käskkirja lisa punkt 4.3.1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„4.3.1. Tegevuse eesmärk
Tegevuse eesmärk on parandada vanglas või kriminaalhooldusel olevate õigusrikkumistaustaga noorte säilenõtkust ja sotsiaalseid oskusi ning arendada vanglateenistuses kasutatavaid töömeetodeid.“
- 1.12. Käskkirja lisa punkt 4.3.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):
„4.3.2. Tegevuse kirjeldus
Tegevuste elluviimisel keskendutakse noortele, kellel on vaimse tervise häired, ja võetakse kasutusele käitumisriske maandavaid sekkumisi. Vanglateenistuses pakutakse peresekseid sekkumisi, mis on mõeldud peresuhete toetamisele. Vanglas viibivatele või kriminaalhooldusel olevatele lastevanematele pakutakse sekkumisi, et aidata neil teadvustada lapsevanema rolli ning arendada oskusi, et ennetada laste käitumisprobleeme ja tulla toime arenguküsimustega. Vanglateenistuse töötajatele antakse täiendavad kompetentsid noorte õigusrikkujate toetamisel, sh võimalusi kriminaalhooldajale juhtumikorraldamisel ja võrgustiku arendamisel. Oskuste parendamiseks ja tööturul konkurentsivõime suurendamiseks arendatakse kinnipeetavate või kriminaalhooldusaluste digioskusi. Tähelepanu pööratakse ka spetsiifilistele gruppidele (näiteks äärmusliku maailmavaatega noored) ja neile sekkumise väljatöötamisele.“
- 1.13. Käskkirja lisa punkt 4.3.3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt muudatus alla joonitud):
„4.3.3. Tegevuse tulemus

Tegevuse tulemusena on suurenenud vanglateenistuse töötajate kompetents, paranenud õigusrikkumistaustaga noorte säilenõtkus ja sotsiaalsed oskused. Samuti on sekkumiste ja perekesksete tegevuste tulemusel paranenud õigusrikkumistaustaga noorte suhted perega, vanemlikud oskused ja digioskused. Tegevuse tulemusel on kaudne mõju õigusrikkumise toimepanemise riski vähendamisele.“

- 1.14. Käskkirja lisa punkt 4.3.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.3.4. Tegevuse sihtrühm

Sihtrühma kuulub 14–29-aastane õigusrikkumistaustaga noor, kes on sekkumisega nõus ja kes vastab ühele järgmistest tingimustest:

a) on süüdimõistetud ja kannab vanglakaristust;

b) on vahistatu;

c) on kriminaalhooldusalune, kellele on määratud käitumiskontroll;

d) kohtu poolt karistusest tingimisi vabastatud (KarS-i § 73–74);

e) vangistuse asemel saanud muu karistuse (KarS-i § 69–69²) või kellele on kohaldatud alaealisele või noorele täiskasvanule kohaldatavat mõjutusvahendit (KarS-i § 87);

f) noor, kelle suhtes on prokuratuur või kohus lõpetanud kriminaalmenetluse KrMS-i §-de 201, 202, 203 või 203¹ alusel.

Sihtrühma kuuluvad veel valdkonna spetsialistid, kohaliku omavalitsuse töötajad, koolitajad, õigusrikkumistaustaga noorte lapsevanemad ja lähedased.“

- 1.15. Käskkirja 4.3 täiendatakse punktiga 4.3.5 järgmises sõnastuses:

„4.3.5 Tegevuse partner

Tegevuse partner on Tallinna Vangla, kus tegevusi viib ellu kriminaalhoolduse arenduse osakond.

Elluvijja sõlmib partneriga lepingu, milles määratakse partneri õigused ja kohustused ning vastutus ja aruandluskord projekti elluviimisel.“

- 1.16. Käskkirja lisa punkti 4.4 peakirja täiendatakse järgmises sõnastuses (täiendus alla joonitud):

„4.4. Kriminaaljustiitsüsteemi, koostöö ja spetsialistide arendamine“.

- 1.17. Käskkirja lisa punkti 4.4.1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.4.1. Tegevuse eesmärk

Tegevuse eesmärgiks on arendada kriminaaljustiitsüsteemi, spetsialistide kompetentse ja omavahelist koostööd töös õigusrikkumistaustaga noortega, juurutada taastavat mõtteviisi ja laiendada taastava õiguse kättesaadavust.“.

- 1.18. Käskkirja lisa punkti 4.4.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.4.2. Tegevuse kirjeldus

Lähtudes nooresõbralikust õigussüsteemist, varasematest kogemustest ja vajadusel teiste riikide kogemustest töötatakse õigusrikkumistaustaga noortega töötavate spetsialistide töö kvaliteedi ja tulemuslikkuse parandamiseks välja erikoolitusprogramm. Valdcondlike koolitus- ja arendustegevuste, mis võivad toimuda nii erikoolitusprogrammi raames kui eraldi, käigus täiendatakse valdkonna spetsialistide, teenuseosutajate ning kohaliku omavalitsuse töötajate oskusi ja teadmisi ning pakutakse neile tööks vajalikku tuge.

Taastava õiguse mõtteviisi juurutamiseks ja teadlikkuse suurendamiseks koordineeritakse kriminaaljustiitsüsteemi ja valdkondade ülest koostööd. Taastava õiguse koolitustega ja muude teadlikkust tõstvate tegevustega pakutakse karistavale mõtteviisile alternatiivset lähenemist töös õigusrikkujatega. Laiendatakse taastava õiguse teenuse kättesaadavust õigusrikkumistaustaga noorte juhtumites ning arendatakse teenuse korraldusmudelit.

Nooresõbraliku õigussüsteemi ja prokuratuuri alaealistega tegelevate konsultantide mudeli eeskujul töötatakse välja noorte täiskasvanute erikohtlemise mudel, mille raames värvatakse prokuratuuri tööle konsultandid, kes on prokuröridele toeks, et leida õigusrikkumistaustaga noorele sobivaimad sekkumised, hoidmaks ära edasisi rikkumisi. Mittekaristusliku meetmena töötatakse välja (lüh)sekkumisi, mida eduka piloteerimise tulemuse korral hakkavad hiljem kasutama praktikas Politsei- ja Piirivalveameti töötajad.

Kohtusüsteemis viiakse noorte erikohtlemise kinnistamiseks läbi koolitusi.

- 1.19. Käskkirja lisa punkti 4.4.3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.4.3. Tegevuse tulemus

Tegevuse tulemusel on välja töötatud erikoolitusprogramm ning toimunud koolitus- ja arendustegevuste tulemusena on õigusrikkumistaustaga noortega töötavad spetsialistid saanud töötamiseks vajalikud teadmised ja oskused ning vajaliku juhendamise ja toe, mille tõttu nende enesekindlus on kasvanud, hoiakud, mõtteviis ja väärtused muutunud noori toetavamaks, keskendudes rohkem nende arengule, rehabilitatsioonile ja kaasamisele. Noorte täiskasvanute erikohtlemise mudel, noorte vajadustest lähtuvad ja taastaval õigusel põhinevad töömeetodid, taastava õiguse teenus ning piloteeritud mittekariistuslikud (lühikeskkumised tagavad tõhusa töö õigusrikkumistaustaga noortega ning toetavad nende õiguskuulekust.“.

- 1.20. Käskkirja lisa punkti 4.4.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.4.4. Tegevuse sihtrühm

Tegevuse sihtrühma kuuluvad teenuseosutajad, valdkonna spetsialistid, poliitikakujundajad, kohaliku omavalitsuse töötajad ning 14–29-aastane õigusrikkumistaustaga noor vastavalt käskkirja punktile 5.“.

- 1.21. Käskkirja lisa punkti 4.4.5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):

„4.4.5. Tegevuse partner

Tegevuse partnerid on Sotsiaalkindlustusamet, Prokuratuur, kus tegevusi viib ellu Riigiprokuratuur ning Politsei- ja Piirivalveamet ja Riigikohus.

Elluviija sõlmib partneritega lepingud, milles määratakse partnerite õigused ja kohustused ning vastutus ja aruandluskord projekti elluviimisel.“.

- 1.22. Käskkirja lisa punkti 4.5 pealkirja muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):

„4.5. Hindamine ja uuringud.“

- 1.23. Käskkirja lisa punkti 4.5.1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.5.1. Tegevuse eesmärk

Tegevuse eesmärgiks on läbi viia analüüse ja uuringuid, et TAT tegevusi teadmisi- ja andmepõhiselt kavandada, ellu viia ning tulemusi hinnata.“.

- 1.24. Käskkirja lisa punkti 4.5.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.5.2. Tegevuse kirjeldus

Tegevuse osana võib läbi viia analüüse ja uuringuid, mis annavad põhjaliku ülevaate uuritavast valdkonnast ja seeläbi vajaliku temaatilise sisendi TAT tegevuste paremaks kavandamiseks, elluviimiseks või jätkutegevuste planeerimiseks.

TAT vahe- ja lõpphindamisel hinnatakse TAT raames pakutud sekkumiste tulemuslikkust ja mõju, näitajate saavutamist, sihtrühma arvamusi või suhtumist või muid olulisi aspekte. Oluline on analüüsida sekkumises osalenud õigusrikkumistaustaga noore edasist elukäiku ja toimetulekut ning eri osaliste rahulolu teenuse kvaliteedi ja ülesehitusega.

- 1.25. Käskkirja lisa punkti 4.5.3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.5.3. Tegevuse tulemus

Tegevuste tulemusel on valminud hindamine, uuring, hinnang, analüüs, küsitlus või ülevaade, mis annab põhjaliku ülevaate uuritavast valdkonnast, sekkumiste tulemuslikkusest ning ettepanekutest rakendamise või juhtimise parendamiseks ja praktika muutmiseks.“.

- 1.26. Käskkirja lisa punkti 4.5.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.5.4 Tegevuse sihtrühm

Hindamisse ja uuringutesse võib kaasata TAT-i tegevuste sihtrühmad, ettevõtted, haridusasutused, riigi-, era- ja kolmanda sektori organisatsioonid ning ühiskond laiemalt.“.

- 1.27. Käskkirja lisa punkti 4.6.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.6.2. Kommunikatsiooni kirjeldus

TAT-i kommunikatsiooni efektiivseks juhtimiseks ja planeerimiseks viiakse ellu teavitustegevusi ning koostatakse kommunikatsioonistrateegia, milles nähakse ette kommunikatsiooni sihtrühmad, korraldatavad teavitusüritused ja -tegevused ning vajalikud vahendid ja materjalid sihtrühmani jõudmiseks, tegevuste elluviimiseks või toetamiseks, lähtudes teavitusnõuetest, kommunikatsiooni ja abikõlblike kulude tegemise põhimõtetest ning muudest asjakohastest põhimõtetest.“.

1.28. Käskkirja lisa 4.6.4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„4.6.4 Kommunikatsiooni sihtrühm

Kommunikatsiooni sihtrühma kuuluvad isikud, asutused, organisatsioonid ja teenuseosutajad, kes osalevad TAT-i tegevuste ettevalmistamisel, arendamisel, väljatöötamisel ja rakendamisel ning need, kes osalevad TAT-i sekkumistes teenuse saajatena või osutajatena või kellel on kokkupuude TAT-i tegevustega ning ühiskond laiemalt.“.

1.29. Käskkirja lisa punkti 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatus alla joonitud):

„5. TAT-i sihtrühmad

TAT-i sihtrühma kuuluvad õigusrikkumistaustaga noored, valdkonna spetsialistid, kohaliku omavalitsuse töötajad, teenuseosutajad, poliitikakujundajad, õigusrikkumistaustaga noore lapsed, vanemad ja lähedased ning ühiskond laiemalt.

Õigusrikkumistaustaga noorteks käesoleva TAT-i kontekstis loetakse 14–29-aastane mees- või naissoost õigusrikkuja, kes on:

- a) süüdimõistetu ja kannab vanglakaristust;
- b) vanglast vabanenud, sõltumata vanglast vabanemise ajast, sh ennetähtaegselt;
- c) vahistatu või vahi alt vabanenud, sõltumata vahi alt vabanemise ajast;
- d) kriminaalhooldusalune, kellele on määratud käitumiskontroll;
- e) kohtueelses või kohtumenetluses süüdistatav või kahtlustatav;
- f) kohtu poolt karistusest tingimisi vabastatud (KarS-i § 73–74);
- g) vangistuse asemel saanud muu karistuse (KarS-i § 69–69²) või alaealisele või noorele täiskasvanule kohaldatud mõjutusvahendi (KarS-i § 87);
- h) noor, kelle suhtes on prokuratuur või kohus lõpetanud kriminaalmenetluse KrMS-i §-de 201, 202, 203 või 203¹ alusel;
- i) on kinnise lasteasutuse teenusel või sellelt väljunud;
- j) korduvalt väärteguisid toime pannud ja kellele määratakse mõjutusvahend või kohustus (VTMS-i § 30 lg 1 punktid 3 ja 4).

1.30. Käskkirja lisa punkti 9.4.2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (muudatusalla joonitud):

„9.4.2. majutusteenu, tugiisikuteenu, tööharjutuse (sh veebilahenduste), taasühiskonnastamise (sh digi- ja elektroonikaseadmete ja vajaliku tarkvara soetamine ja/või rentimine) ja programmide ettevalmistamise, arendamise ja elluviimise kulu;“.

1.31. Käskkirja lisa punkti 9.4.7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt (täiendus alla joonitud):

„9.4.7. kommunikatsioonitegevuste kulu, sh kommunikatsioonistrateegia koostamine, kommunikatsioonispetsialisti teenuse või personalikulu ühendmääruse §-s 16 tähenduses, teavitustegevuste (sh seminaride, teabepäevade, koostöökohtumiste, koolituste, konverentside, kampaaniate) korraldamise kulu, sh korraldusteenu, teavitusmaterjalide, teavitusvahendite, meenete ja märgiste tellimise, trükkimise, kujundamise, levitamise kulu ning videoklippide või -filmide tootmise või nende levitamisega seotud kulu;“.

1.32. Käskkirja lisa punkti 15 täiendatakse punktiga 15.12 järgmises sõnastuses:

„15.12. RA muudab TAT-i lisas olevat projekti eeldatavat eelarvet, kui tegevuste eelarverida perioodi peale kokku suureneb rohkem kui 15% kinnitatud eelarvereale plaanitud summast.“.

2. Käskkirja punkti 1.18 „Valdkondlike koolitus- ja arendustegevusi“ puudutavas osas rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01. maist 2024.

3. Käskkirja punkte 1.1, 1.10, 1.15 ja 1.21 uute partnerite kaasamise osas rakendatakse alates 1. detsembrist 2024.

4. Käsikirja punkti 1.2 rakendatakse alates käsikirja allkirjastamisest.
5. Ülejäänud käsikirja punkte rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01. veebruarist 2023.

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister